

296 с.

3. Романовський В. І. Чистота інтонації під час гри на духових інструментах студентів-музикантів у вищих мистецьких навчальних закладах. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 641-644.

Мордасова Світлана,
викладачка вищої категорії, старша
викладачка Полтавської міської школи
мистецтв «Мала академія мистецтв»
імені Раїси Кириченко,
Шпортько Сергій,
викладач вищої категорії, старший
викладач Полтавської міської школи
мистецтв «Мала академія мистецтв»
імені Раїси Кириченко,
Мордасова Алла,
викладачка першої категорії
Полтавського фахового коледжу
імені М.°В.°Лисенка (м.°Полтава)

НАРОДНА ПІСЕННА ТВОРЧИСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ ТА ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Анотація. У статті висвітлюється проблема впливу народної пісенної творчості на формування світогляду особистості. Аналізується навчання учнів у мистецьких школах та фахових коледжах на засадах національної народної пісенної творчості; показаний вплив на формування вокально-хорових та інструментальних навичок, зокрема природнього відчуття фрази, міжфразового дихання, характеру виконання мелодики та пошук необхідних штрихів та засобів звуковідтворення для відображення художнього змісту твору.

Ключові слова: народна пісенна творчість, світогляд, художній образ твору, характер виконання музичного твору, етнокультура, етнотрадиції, фольклор, національна самосвідомість, національний колорит.

Тема української пісенної творчості та її вплив на формування особистості набула величезної актуальності саме з моменту початку російського повномасштабного вторгнення в Україну, яке пробудило у населення почуття власної національної гідності, повагу до національних традицій, розвинуло почуття національної самосвідомості нації. Люди масово почали перейматися національними традиціями та фольклором, відкрито позиціонувати традиційне народне вбрання, етнокультуру, традиції та звичаї пращурів. Тому актуальним є вплив народної пісенної творчості на формування світогляду, національної самосвідомості дитини, яке відбувається у процесі навчання у мистецьких школах та коледжах. Можемо констатувати вплив народної пісенної творчості при виконанні музичних творів різного характеру та жанрів, починаючи від класичних старовинних поліфонічних творів, творів великої форми, сучасних програмних та джазових зразків при навчанні на фортепіанному та народному відділах мистецьких шкіл та фахових мистецьких коледжів.

Дана проблематика є актуальною у діяльності і дослідженнях відомих українських діячів: В.°Гнатюка, М.°Драгоманова, Ф.°Колесси, А.°Потебні; відомих українських етнографів кінця XIX-початку XX ст. Д.°Лепких, Й.°Лепких, А.°Малинки, А.°Онищука.

Методичні рекомендації щодо впливу музичного народного мистецтва на розвиток та збагачення світогляду дитини, її емоційної та естетичної сфери представлені у роботах Л.°Артемової, А.°Богуш, М.°Лисенка, В.°Науменка, М.°Стельмаховича, А.°Шевчука.

Л.°Артемова стверджувала, що національну самосвідомість дитини потрібно починати розвивати ще у дошкільному навчальному закладі, поки дитина є неупередженим сприймачем будь-якої інформації. На її практичних семінарах висвітлювалася тема впливу усної народної творчості, народних традицій та звичаїв, а також народного мистецтва (танців, пісень, творів художньої творчості) на дитину дошкільного віку [1].

М.°Стельмахович у своїх працях представляє основні самобутні риси виховання дітей на основі регіональних історичних традицій України [4].

Величезну спадщину залишив на згадку поколінням М.°Лисенко, український композитор, який збирав вікову пісенну народну спадщину по всій Україні, аналізував мелодіку, гармонію, ладо-тональність пісень у різних регіонах України, а також робив обробки пісень та створював власну складну поліфонічну структуру українських традиційних мелодій. Звернемо увагу на його відому «Весняночку».

В.°Б.°Шапар зазначає, що «світогляд – це система поглядів на об'єктивний світ та місце в ньому людини, на ставлення людини до навколишньої дійсності та до самої себе, а також зумовлені цими поглядами основні життєві позиції людей, їхні переконання, ідеали, принципи пізнання та діяльності, ціннісні орієнтації» [5, с.°456].

Навчання дитини, розвиток її емоційної сфери, світогляду, національної самосвідомості починається з дитячого закладу освіти, де основним завданням вихователів, музичного керівника є розвитку дитини естетичного та емоційного сприйняття тих чи інших подій, понять, виховання власного «я» з урахуванням національної самосвідомості, з правильним сприйняттям дитиною народних звичаїв, традицій. Саме у цей період на допомогу педагогу приходять народна дитяча пісня, яка має зручну теситуру, плавні мелодичні переходи з одного звуку на інший, а найголовніше – яскраву сюжетність та контрастну образність, що здатна зацікавити дитину та розвинути в неї інтерес до музичного мистецтва.

Навчання у мистецькій школі починається також з уведення до репертуару невеличких творів народно-пісенного характеру, що мають яскраву художню образність, цікаві та зрозумілі для дитини. Зручне фразування народної пісні здатне природним шляхом розвинути у початківця почуття початку та закінчення фрази, сформувати природне взяття дихання для співу, а у подальшому – виробити у дитини почуття ауфтакту у більш складних творах: поліфонії, великій формі, програмному творі тощо.

Учні фортепіанного відділу використовують навички співу народних пісень також під час уроку у хоровому колективі, учні народного відділу – в оркестрі народних інструментів чи ансамблі, де дуже важливим є сприйняття та природне відчуття фрази та ауфтакту диригента. У старших класах мистецьких шкіл учні та студенти мистецьких коледжів використовують народну пісенну творчість у різних джазових обробках, варіаціях, фантазіях на народні теми тощо. Такі форми роботи є цікавими з точки зору застосування

різних фактур, видів техніки, ритмічного малюнку та контрастних епізодів, які найкраще передають професійність виконання та підкреслюють основні компетентності виконавців на обласних та міжнародних конкурсах, де основну увагу приділяють саме яскравому художньо-образному змісту твору, демонстрації учнем яскравого динамічного розвитку фрази та загальній кульмінації твору.

Мелодійність українського фольклору дозволяє учневі природним чином визначити необхідність використання тих чи інших штрихів у фразі, динаміки, навіть якщо написаний нотний текст не має у своєму складі ніяких позначок. Музикант, вихований на народній пісенній творчості, сприймає будь-яку незнайому музику, пропускаючи її через отримані раніше, історично встановлені ладо-тональні відчуття, поняття драматичного розвитку, через відчуття регіонального колориту звучання тих чи інших народних інструментів, які притаманні українському народному фольклору.

У процесі багаторічної праці з дітьми нами виявлені певні закономірності сприйняття музичного матеріалу, залежно від регіону проживання учня, оскільки у певному регіоні сформовані свої етно-культурні зв'язки, традиції.

Уся народно-пісенна спадщина заснована на обрядових піснях, які застосовувалися історично для різних видів сільськогосподарських робіт: під жнива чи сінокіс співали пісні, які мали ритмічно підтримати рухи косарів та полегшити їх роботу. Після збору врожаю починали святкувати весілля, які вимагали веселих за характером пісень. Народні гуляння впродовж зимових обрядових свят супроводжувалися яскравими образними веселими танцями, що надають святам жартівливого характеру.

Всі ці особливості народного музичного фольклору відображаються у музичних творах українських композиторів, які широко застосовуються у навчанні учнів мистецьких шкіл та фахових коледжів, формуючи їхній світогляд, стиль виконання української музики, збагачуючи їх професійні компетентності та сприяючи становленню національно свідомої особистості. Формується система поглядів на роль і місце людини у цьому світі, на її ставлення до навколишньої дійсності та до самої себе, до життєвих позицій, переконань, цінностей тощо.

Професійне навчання учнів у мистецьких школах та фахових коледжах на засадах національної народної пісенної творчості збагачує компетенції випускників музичних закладів широким колом знань національного колориту, впливає на формування природнього відчуття мелодизму, гармонії, фразування, характеру виконання мелодики та пошук необхідних штрихів та засобів звуковідтворення для відображення художнього змісту твору, а отже, допомагає формувати емоційно зрілу у професійному плані особистість.

Список використаних джерел

1. Артемова^oЛ.^oВ. Актуальні проблеми виховання дітей в поліетнічному дошкільному навчальному закладі / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. Випуск 13. К., 2013. Режим доступу: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_13
2. Богуш^oА.^oМ. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. / А.^oМ.^oБогуш, Н.^oВ.^oЛисенко. К. : Вища школа, 2002. 407 с.

3. Мистецтво у розвитку особистості: Монографія / За ред., передмова та післямова Н.°Г.°Ничкало. Чернівці: Зелена Буковина, 2006. 224с.
4. Стельмахович°М.°Г. Українська народна педагогіка. Навчально-методичний посібник. К., ІЗМН, 1997. 232 с.
5. Шапар°В.°Б. Психологічний тлумачний словник. Х. : Прапор, 2004. 640°с.

Пашенко Тетяна,
концертмейстерка Полтавського
фахового коледжу мистецтв
імені М. В. Лисенка (м. Полтава)

ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА ЯК РІЗНОВИДУ ВИКОНАВСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

***Анотація.** У статті розкривається значення роботи концертмейстера у класі вокалу, висвітлюються необхідні особистісні риси та сформовані професійні компетентності для співпраці з викладачем вокалу, вокалістом та концертмейстером. Обґрунтовується педагогічна складова роботи концертмейстера.*

***Ключові слова:** концертмейстер, вокал, співак, педагогічна складова.*

Концертмейстерське мистецтво пройшло тривалий шлях еволюції, пов'язаний із закладанням практичних та теоретичних основ акомпаніаторської майстерності в широкій історичній перспективі, а також композиторськими здобутками, які вплинули на сучасний вокальний репертуар. Лише у другій половині ХХ століття піаніст, який акомпанує, отримав особливий професійний статус (спеціалізацію) у системі вищої мистецької освіти. Концертмейстер – творча професія, яка означає дещо суттєво більше, ніж «гру по ногах».

Акомпаніатори співаків та інструменталістів – рівноправні учасники єдиного ансамблю, що створює для слухача мистецький артефакт «від імені автора». Концертмейстер, заради музичної підтримки співака при виконанні твору, має досягати стану особливої концентрації, яка спрямована не тільки на його власні руки, а й стосується соліста. Так зване «коло уваги» виконавця охоплює такі складові, як педалізація, звуковий баланс, звуковедення у співака, та головне – єдність художнього образу, завдяки ансамблю. Безумовно, це вимагає чималої напруги духовних і фізичних сил. У підсумку можна зазначити збірний початок професії концертмейстера: він – піаніст, диригент, педагог-репетитор, художній керівник ансамблю, менеджер, психолог, а при роботі зі співаками-аматорами – викладач співу.

В останнє десятиліття значно підвищилась увага дослідників з числа концертмейстерів до професійної самоідентифікації, з'являються наукові праці з концертмейстерознавства, кількість та тематика яких дозволяє вести мову про окремий розділ сучасної музикознавчої науки.

Н. В. Інютючкіна [2] ставить проблеми концертмейстерської майстерності у світлі загальних постулатів «ансамблевої співтворчості», Г. О. Зуб [1] обґрунтовує специфіку цього різновиду виконавської творчості в історико-генетичній та типологічно-стильовій площині.

На думку Н.°Інютючкіної, концертмейстер – це піаніст, який, замінивши за роялем автора-композитора, зобов'язаний забезпечити ідейно-образну цілісність твору, відтак, керівну роль під час його розучування [2].